

## מסורת הש"ס

(א) מדות פרק ד משנה ו' ח'  
(ב) ס"א ותו, (ג) וישיע מוסי'  
סוכה (ד) ד"ה בשלש, (ה) וסס  
(ו) וישיע מוסי' (ז) וישיע מוסי'  
(ח) וישיע מוסי' (ט) וישיע מוסי'  
(י) וישיע מוסי' (יא) וישיע מוסי'

## תורה אור השלם

- והבית אשר בנה המלך שלמה ליהוה ששים אמה ארבע ונעשרים רחבו ושלשים אמה קומתו: מלכים א ו ב
- וארבעים באמה היתה הבית הוא ההיכל לפני: מלכים א ו ב
- ולפני הדביר עשרים אמה ארך ונעשרים אמה רחב ונעשרים אמה קומתו ויציפו וזבד סגור ויצף מנחה ארו: מלכים א ו ב
- דביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם את ארון ברית: מלכים א ו יט

## ליון הש"ס

נמו' חמש מקראות בתורה אין להם חביר, עיין ירושלמי פרק יין מעמדין:

## גהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קמשיז ליה לדידי: (ב) ד"ה סמל כי י"א אמה לצד רוחם עובי החומה כ"ל וזכית כיפת מנחם:

## תוס' ישינים

לא עזר אלף חזק, אלף לא ידעו לדידי קדושה כי כלפנים אי כלחון, ולכנן נמי אי לא היה מפקח לן לא היו עבדי שמי פרכות שאין לחם אי מוסיקין על אור היכל או בית קדשי הקדשים. וא"ת בשלשם לל פנים אור לעשות פירות דליתא נכנסן שם לזכור עבודת היכל והוא קדוש קדושה פנים, אלף לא חזק למה לא יעשה מה ים לחם, י"ל כי פעמים יכנס שם דבר [שם בין להקטיר טערת סל] [על בין הבדים [שולשין] פכיות כמין שני דדי אשה כלחון ואם [כן] היה מקטיר בתוך. וי"א. עבוד שתי פכיות. שלא היו יסילין [השמות] [לשמות] שם חומה עשויה חמה בלד נפשי גובה [הבין] ולקח בתל היכל [ואן] קדשי הקדשים לא היו יסילין דכל בתנא, אלף הגובה וסופו על פי נפשו כדכתיב גדול היה כבוד הבית ופסולתה חלל בצנצנה חזק, א] [ח] חד אמר [אבינו] [בבבין] שם ויהיו גבוהה. ניעול בין הגבורה הברית. היה מני למייר דלא אורח ארעא, אלף משמח טעמא פסילי כדכתיב לן כ"ל יס. אי נמי ל"י ויסי דאמר שלא היה אלף פירות אחת לרין לומר, אן, כאל לרנן דאמר שתי פירות (י)אלף עייל בדידי מיקרי.

# הוציאו לו פרק חמישי יומא

## נב.

**למיעול להדיא.** לילך אלל הכותל הפנוי כל אורך ההיכל וכל שעה ענינו מונוות מבית קדשי הקדשים דרך הפריפה שנגדו: ור' יוסי אמר לך חזינו ישראל שלא להריץ הכפוז לשלם. אלף כל אחד ואחד מתפלל על עולמו שנאמר אשר ידעון איש נגע לצדו ופרס כפיו

אל הבית הזה (מלכים א ה) הלך חזני הוא שומן ליכנס לפומי: **משחרי מאניה.** בגדי משחירין מעשן המורה שהשחיר את הכותל: **ערקסין.** לשון פנים ומוך הוא כך פליט בתלמוד ירושלמי ורואה לדבר חסידים הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמן כדי למייעם צמעש (ברכות דף לה:) למדנו שהערך לשון כניסת פנים הוא: **דביר.** היא המחילה. לפני הדביר חלל בית קדשי הקדשים שהוא לפניס מן המחילה: **קמשיז** (ה) **לדידי.** למקום המחילה לצד מן הששים: **סמל אולם.** כותל החיון למטה רוחם היסוד והאקסופה ולמעלה מגובה כיפת הפתח עובי החומה שעולה עד ק' אמה לצד רוחם כיפת החלל שיהא י"א אמה לצד רוחם (ו) כיפת עובי החומה: **הוא שש.** ישיע שחורי בית הכפרת: **היני קאמר קרא.** מי אמרין ה"ק ודביר בתוך הבית מחילה עשה שמפסקת בתוך הבית: **מפנימה הכין.** ולפנים מאותה מחילה הכין מקום חללה והזמינו לתת שם את הארון אלמא דביר גופיה לאו מקדושת פנים הוא: **או דילמא ה"ק ודביר בתוך הבית מפנימה.** דמקום הדביר גופיה משל פנים הוא ואותו הכין לתמו שם בצומת כניסה את הארון: **אין להם הכרע.** לדעת היכן הן נטוין: שאת

**ועשירים** אמה קומתו. רש"י פי' צפי' מלכים דהא דאמר לעיל ושלשים אמה קומתו היינו כל הבית עד הגג והא דכתיב ועשרים אמה קומתו היינו עד עליית בית קדשי הקדשים וצ"ב פרק המוכר פירות (דף נס:) פרץ ליה ומשי עשרים אמה קומתו משפת כרובים ולמעלה שהכרובים עשה שלמה העומדים בקרקע משני צדי הארון גבהם עשר אמות:

**ביתל** הדיכל שש והתא שש וביתל התא חמש. ותימה והכתיב הליע המחתונה חמש צאמה רחבה (מלכים א ו) וי"ל דהכל מיירי בתל האלמעי דכתיב והמינוה שש צאמה רחבה כי מגרעות נתן לבית סביב ופר"י דה"פ דקרא שעובי כותל ההיכל לא היה שזה צלל מקום שאם כן היו לריכות לנקב החומה למחוז זה ראשי הקורות של המל חוה לא ראו לעשות פן ירקצו אלף עשו את חומת ההיכל צמערז למטה שבעה אמות והולכרו לגרוע ממנה אמה כנגד מקרת המל האלמעי להניח ראשי הקורות על אותה כניסה ושז הנורכז לגרוע עוד אמה כנגד מקרת מל השלישי לפיכך המלח צאמה רחבה והמינוה ו' צאמה רחבה והג' ו' צאמה רחבה והיינו דתנן צמס' מדות (פ"ד מ"ד) המחתונה רחבה חמש והרויז ששה רויז ששה היינו המקרה המפסקת צינה לתל המיכוונה שעל גבה והאלמעי שש והרויז ו' והקשה ר"י צר מרדכי אי למטה קא חשיז הכל צר לא היתה המל שש אלף חמש ואי צמיכוונה קא חשיז מאי קאמר כותל ההיכל שש והא כבר נגרע ממנה כנגדה ולפי מה שפירשו ניחא דכותל ההיכל כנגד המיכוונה עובי ה' כי כבר נגרע ואידי ואידי חד שעורא הוא י"ל דיחא ליה למיחש צמקום שהיה כותל ההיכל ו' והתא ו' וא"ת ואמאי לא קא חשיז למטה כותל ההיכל ו' והתא ו' אי נמי נראה לר"י שהמגרעות היו צלל הכתלים ככותל ההיכל וצלשלת כותלי המל וכותל ההיכל היה למטה ו' אמות ומחלה וכותל התא ו' אמות ומחלה וכשהיה מגרע חצי אמה מכל כותל דכתיב כי מגרעות נתן לבית סביב נמצא המל המחתונה חמש על חמש והמינוה שש על שש והשלישית שבע על שבע והא דקתני רויז שש ורויז שבע אורי' דהיינו אורך המגרעת הראשונה היא שש והמגרעת השניה ארבע שבעה וקרי להו רויז לפי שהמגרעת כעין שורה בזלגת כעין ששניו צמסכת תמיד צפ"ק (דף כה:) בית גדול היה ומוקף רויזים וקאמר בגמ' רויזים מאי יניחו (ג) גורמא דאלטווחא דסלקי צהו לאלטווחא שזי עושין כעין אלטווחא סטיו לפנים מסטיו מעלותם של אבנים שקורין דגוריד ולשון רויז הוא שורה עוד פרי' דנראה לו דכותל ההיכל שש והתא שש צמיז וצ"ג דכתיב צמסכנה דמלכים חמש צאמה רחבה של מסכת מדות דבית שני היו חלוקין משל שלמה כמו שהיו חלוקין ממסכנה דיוחזקאל (מח) צמר דפרשם היכל וזית קדשי הקדשים כתיב ורחב הצלע ד' אמות ואלע היינו תל דאמר פ' המוכר הבית (צ"ב דף סא.) וכתיב נמי התם (סס) והצלעות כלל אל כלל (י) שלשים ושלש פעמים אלמא דלא הוו צהיכל אלף ל"ג תאים וצמסכת מדות (פ"ד מ"ג) תנן ל"ח תאים היו שם ט"ו צלפון וט"ו צדרוס ושמה צמערז ור' יצחק צר מרדכי פי' דלא צהיכל היו המגרעות אלף צמל היו והא דתנן רויז שש היינו שורות אבנים עליונים של כותל הליע המחתונה שעליה מומים ראשי הקורות וכשהיתה אותה שורה רחבה שש נמצאת שהיתה בזלגת אמה שעובי כותל המל לא היה אלף ה' אמות ולכן בזלגת אמה מצבוח לפי שהיו לריכין לכנס אמה מקום הנחת הקורות לבלתי אחוז בקירות הבית ונמצא דעכשיו נמי כשהיו כונסין אמה היתה החומה מכל מקום עדיין עובי ה' אמות לפי צמקום אמה הכניסה נמוספה אמה מצבוח ולא נירא לר"י דלמה היו מוסיפין אמה אי מחמת חוה החומה כדי שתהיה צלל מקום לכל הפחות ה' אדרבה אותה מוספת היא גרעון שחיה ציין העליון בזולת אמה חזק לתחומה ומכדי עליו ועוד קשה התיח רויז שש אלף רויז שבע למה ושהיה רויז שלמעלה ו' נמצא שהיה בזולת חזן לחומה שתי אמות שעובי החומה חמש ומה היו לריכין לבלגית שתי אמות והלא לא היו כונסין צייע השלישית אלף אמה שהיה שבע אמות רחבה אמה אחת יותר מן המיכוונה ועוד לפי דבריו היו נוקצין כותל ההיכל ויותר היה נכון לנקוז כותלי המל ועוד דלישא דקרא כי מגרעות נתן לבית משמע היכל ולא תאים דלא איקרו בית מיחור הא לא קשיא דמצינו למימר מגרעות נתן לדביר שהיה לבית סביב דהיינו לכותלי התאים ואני שמעתי צמס רבינו יצחק הצחור שלא היה ככותל ההיכל לא מגרעות ולא כניסה ולא צליעה ראשי הקורות היו מונחין מכותל תל לכותל תל שנגדו וצמקום הנחת הקורות היה כניסה ככותל המל חצי אמה מזה וחצי אמה מזה וכל התאים היו שזים ממורח למערב שש אמות צין המחתונה [צין] המיכוונה צין השלישית וכותל המל חמש אלף מנפון לדרוס המחתונה ה' והמיכוונה ו' והשלישית שבע והשתל ניחא כותל ההיכל ו' והתא שש וכותל המל [חמש] דצין המחתונה צין המיכוונה צין השלישית היו שש ממורח למערב וכותל היכל שש וכותל המל חמש צין למטה צין למעלה:

שאת

## עין משפט נר מצוה

מו א מיי פ"ד מהלכות בית המדרש הלכה ג:

## רבינו חננאל

ור' יוסי אמר לך חביבין ישראל שלא הצריכן הק' לזה. הלא תראה כי בכל השנה הצריכו הק' לכהן במקום שליח הקשת המזמים בתוך הפעמונים, כי בשעה שיבא אל הקדש ללבוש המזעיל שהוא בשליח המגיד, כלומר רוצה לומר, כדכתיב והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות, ועכשיו ביום הכפורים בבואו לפני ולפנים לא הצריכו לזה המזעיל, לפיכך לא חיישינן בהא דקאמר ר' יהודה, א"ר נתן אמר טרקסין לא הכריעו בו חכמים אי כלפנים אי כלחון. ופשוטה היא. ואסיקנא קדושת זו האמה אינו יודע אי קדושת ההיכל היא, אי קדושת קדוש הקדשים. והיינו דא"ר יוחנן כתי' ר' יוסי איש חזק, חתיב ודביר בתוך הבית מפנימה וגו' היכי פשטיה ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם ארון ברית ה', או דלמא הכי קאמר, ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם ארון ברית ה', (א) דמשמע בפנימין, ואמרין ומו מספקא ליה ליוסף איש הוצל פשטיה דהאי קרא. והתניא איסי בר יהודה אומר ה' מקראות בלבד אין להם הכרע מן התורה

(ב) נראה דל"ל דמשמע דמקום הדביר גופיה הוא מפנימ.

## תוס' ישינים (המשך)

חביבין ישראל שלא הצריכן החבוב צלשית. פריש' של אחד מתפלל לעלמא, שנאמר (מ"א ת. לת) אשר ידעון איש נגע לצדו, ואין נראה דלדבר צהא כתיב חביבונו טפי חזי חומת העולם דכתיב (שם פסוק מג) ועשית ככל אשר יצא אלך הנכרי. על כן נראה כפירוש ר"ח שלא להציקן הכתוב לשלם ביום הכפורים שכל [השנה] היו פעמוני זה וזמון כשנכנס לליל להשמיע קול כאלם שגולה שלם להודיע שהוא צל אלף צויה"ח היה נכנס כנגדי לכן פריש ואל היה נשמע קולו צבואו אל הקדש, ולכן כיון דלכא תביעות כל חזק מלי עייל להיכא, ח"ו. והבשה מקראות אין להם חביר (בא, ב) צמ"מ (אבא, א) ובפסוקים [כא], כ"מ פרישתי אמאי לא אמרין דקאי אלעיל ואלעיר כמו את מספק לא נתן לו כנשן וגו', וסס הארמני וגם צפ"ק דקידושין [זל, ב].